

**Відділ освіти Ічнянської міської ради
Прилуцького району Чернігівської області**

Ляшко В.М.

Дбаємо про чистоту рідної мови

**Формування мовних і мовленнєвих компетентностей
на уроках української мови в 6-7 класах шляхом використання комплексу
компетентнісних завдань**

Методичні матеріали

Ічня -2021р.

Матеріали підготувала:

Ляшко В.М. – учитель української мови Гужівського ЗЗСО І-ІІІ ступенів Ічнянської міської ради Прилуцького району Чернігівської області, учитель вищої категорії, старший учитель.

Рецензенти:

Матюшкіна Т.П., доцент кафедри філологічних дисциплін та методики їх викладання Чернігівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені К. Д. Ушинського, кандидат педагогічних наук.

Молочко С.Р., старший викладач кафедри філологічних дисциплін та методики їх викладання, методист відділу суспільно-гуманітарних дисциплін Чернігівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені К. Д. Ушинського.

Ляшко В.М. Дбаємо про чистоту рідної мови. Формування мовних і мовленнєвих компетентностей на уроках української мови в 6-7 класах шляхом використання комплексу компетентнісних завдань. Методичні матеріали. – Ічня, 2021. – 61с.

Анотація

Методичні матеріали містять комплекс компетентнісно зорієнтованих завдань за розділами навчальних програм з української мови для учнів 6-7 класів, використання яких сприятиме розвитку мовних та мовленнєвих умінь і навичок учнів, формуванню предметних компетенцій з вивчених розділів мовознавства, запобіганню порушень норм українського літературного мовлення на всіх рівнях мовної системи.

Рекомендовано вчителям-словесникам, студентам вищих навчальних педагогічних закладів.

Погоджено на засіданні ради Науково-методичного центру управління освіти Чернігівської міської ради Чернігівської області

Зміст

Вступ.....

**I. Завдання з формування мовних і мовленнєвих компетентностей,
укладені за чинними навчальними програмами з української мови
для учнів 6-7 класів**

1.1. Орфографічні словникові диктанти

1.2. Орфоепічні вправи

1.3. Лексико-граматичні завдання.....

1.4. Синтаксичні практикуми.....

1.5. Робота з оновленим правописом.....

Висновок.....

Використані джерела

Вступ

Методичні рекомендації містять комплекс компетентнісно зорієнтованих авторських завдань, які будуть ефективними на кожному уроці української мови в зазначених класах, оскільки допоможуть учням тримати в пам'яті увесь матеріал, вивчений у 5-6 класах.

Усі завдання, що представлені в посібнику, укладені в п'ять блоків: «Орфографічні навички», «Орфоепічна хвилинка», «Лексико-граматичне редагування», «Синтаксичний практикум», «Робота з оновленим правописом».

Орфографічний блок представлений словниковими диктантами, що передбачають повторення усіх орфограм, вивчених в 5-6 класах. Блок «Орфоепічна хвилинка» містить завдання з орфоепії, передбачені для набуття учнями навиків правильно наголошувати та вимовляти слова. Правильно організована робота над усуненням і попередженням лексичних, граматичних, стилістичних помилок з урахуванням їх типів і причин є одним з найважливіших заходів підвищення рівня грамотності учнів, тому різновекторні завдання містить блок «Лексико-граматичне редагування». Вправи із синтаксису та пунктуації спрямовані на розвиток вмінь правильно будувати синтаксичні конструкції, ставити розділові знаки в них запропоновані в блоці «Синтаксичний практикум». Важливим блоком завдань на кожному уроці є поетапне ознайомлення здобувачів освіти з оновленим правописом, тому така інформація міститься в блоці «Робота з оновленим правописом».

Представлені вправи – це одночасно і перевіряння знань та вмінь самого вчителя, оскільки аналіз робіт учнів дає можливість словеснику виявити свої

досягнення чи знахідки, прорахунки чи невдачі; це постійне повторення вивченого матеріалу, своєчасна можливість якісного підготування до ЗНО.

ЗАНЯТТЯ №1

I БЛОК «Орфографічні навички»

Правопис префіксів

Спланувати, сторгувати, сколоти, схибити, сфабрикувати, спалення, створення, зшити, сформульований, зжати, зсунути, зчорнілий, зживати, зиратися, зекономити, зволожити, сфокусувати.

II БЛОК «Орфоепічна хвилинка»

Основні принципи наголошування іменників

1. У більшості випадків іменники множини мають наголос на закінченні: наприклад, загадки, огірки.
2. У більшості іменників жіночого роду із суфіксом **-к** при утворенні множини наголос переходить у закінчення: наприклад, тарілка – тарілки, книжка – книжки, АЛЕ: сусідка – сусідки.

III БЛОК «Лексико-граматичне редагування»

Увести в речення слова-пароніми:

Корисний – корисливий

(Голова скористався службовим становищем у (корисних, корисливих) цілях.
(Корисні, корисливі) продукти – натуральні.)

Громадянський – громадський

(Наша держава буде (громадянське, громадське) суспільство. Треба прислуховуватися до (громадської, громадянської)думки.)

Свідчення – свідоцтво

(Свідченням, свідоцтвом) нашої переваги є практична діяльність організації. Цього року 5 випускників 9-х класів отримали свідоцтва про базову освіту з відзнакою.)

IV БЛОК «Синтаксичний практикум»

Записати сполучення слів і словосполучення в дві колонки: словосполучення та сполучення слів, що не є словосполученнями Пояснити.

Сосновий бір, прощатися з теплом, золотисте листя, шумлять дерева, дощ і вітер, стовбур дуба, березове гілля, сосни і ялини, наблизитись до лісу, роздивлятися захоплено, дерева і кущі, ліс замріявся, бити байдики, біля лісу.

V БЛОК «Робота з оновленим правописом»

проект, проєкція

(так само як ін'єкція, траєкторія, об'єкт та інші слова з латинським коренем -ject-)

ЗАНЯТТЯ №2

I БЛОК «Орфографічні навички»

Правопис префіксів

Склеїти, схуднути, стерти, спитати, схилити, спарений, стемнілий, зсипати, сфальсифікувати, зсадити, зцементований, зчудуватися, зжовтілий, змолоду, зігнорувати, зв'язківець, зцілити.

II БЛОК «Орфоепічна хвилинка»

Іменники, що утворилися від дієслів, мають більше ніж два склади та закінчуються на **-ання**, частіше всього мають наголошений суфікс: наприклад, читання, завдання. АЛЕ: бігання, нехтування.

III БЛОК «Лексико-граматичне редагування»

Увести в речення слова-пароніми:

Кампанія – компанія

(Незбагненим залишився тільки факт банкрутства нафто-промислової компанії. У клуні друговій, під грушею старою зійшлась на бесіду компанія

мала. От саме він і прибув сюди, щоб дізнатися, яка буде директива щодо посівної кампанії.)

Ефективний – ефектний

(Допоможіть мені справити на нього (ефективне, ефектне) враження.) (На конференції було розглянуто (ефективні , ефектні) методи вирощування овочів.)

IV БЛОК «Синтаксичний практикум»

Записати правильні словосполучення.

Горджуся і люблю свою гімназію, люблю гімназію і горджуся нею; остановка автобуса, зупинка автобуса; сміятися з нього, сміятися над ним; брати участь, приймати участь; дякувати мамі, дякувати маму; подякувати вчителя, подякувати вчителеві; вибачте мене, вибачте мені; навчатись музиці, навчатись музики; перевірити за словником, перевірити по словнику; тактична поведінка, тактовна поведінка;

V БЛОК «Робота з оновленим правописом»

плеєр (play+er), конвеєр (convey+er), фєєрверк, Соєр, Хаям, Феєрбах

ЗАНЯТТЯ №3

I БЛОК «Орфографічні навички»

Правопис префіксів

Схвилювати, скомбінувати, сповзти, стягнення, скорочення, спекти, стискання, сфальшувати, зціпити, зселяти, зціджений, зшерхлий, зжовувати, ззовні, зумовити, згірклий, скраю.

II БЛОК «Орфоепічна хвилинка»

В іншомовних словах, що позначають міри довжин, зазвичай наголос падає на -**метр**: наприклад, сантиметр, міліметр, дециметр. АЛЕ в назвах пристроїв – по-інакшому: термометр, барометр.

III БЛОК «Лексико-граматичне редагування»

З переліку слів вибрати ті, які вживаються зі словами-паронімами, обґрунтувати свій вибір:

Хронічний (епізод, фільм, гастрит); чисельні (збори, різниця); корисні (вчинки, процедури); досвід (практичний, лабораторний); доповідь (змістовна, змістова); зауваження (змістового, змістовного) характеру;

IV БЛОК «Синтаксичний практикум»

Вправа «Редактор». Утворити словосполучення, підкресливши потрібне слово з дужок. Умотивуйте вибір.

Лікувати (гроші, хворого), лічити (дерева, хворобу), відкрити (квартиру, очі), відчинити (збори, вікно), виписати (газету, речення), передплатити (журнал, гроші), виключення (з правил, з університету).

V БЛОК «Робота з оновленим правописом»

Дікенс, Тékерей, Бéкі (без подвоєння приголосних -кк-)

«Буквосполучення ск, що в англійській, німецькій, шведській та деяких інших мовах передає звук [к], відтворюємо українською буквою к: Дікенс, Дікінсон, Джéксон, Тékерей, Бéкі, Бúкінгем, Бíсмарк, Брjúкнер, Брóкес, Ламáрк, Штóкмманн, Стокгóльм, Рúдбек, Шéрлок».

ЗАНЯТТЯ №4

I БЛОК «Орфографічні навички»

Правопис префіксів

Стемніти, спаяти, сфотографувати, схопити, скріплення, список, стікати, сфантазований, зсохнути, зсередини, зцілення, зшивальний, зжалитися, здрібнений, згаснути, здійснення, складний.

II БЛОК «Орфоепічна хвилинка»

Основні принципи наголошування прикметників

Суфікс прикметників **-еньк-**, що позначає пестливість, завжди є наголошеним: наприклад, маленький, чорненький, гарненький.

III БЛОК «Лексико-граматичне редагування»

З переліку слів вибрати ті, які вживаються зі словами-паронімами, обґрунтувати свій вибір:

Уряд (нинішній, теперішній); схарактеризуйте (обсяг, об'єм) понять; (обсяг, об'єм) дисертації; (обсяг, об'єм) відра; (рятувальний, рятівний) круг, експедиція; (рятувальний, рятівний) переправа, роботи, люди всіх (континентів, контингентів).

IV БЛОК «Синтаксичний практикум»

Вправа «Мовна задача»

Вчителька дала завдання виписати словосполучення. Оленка виписала: буду читати книгу, а Миколка: буду читати. Поясніть, хто правий.

V БЛОК «Робота з оновленим правописом»

НАПИСАННЯ РАЗОМ: мінісукня, віцепрезидент, ексміністр, вебсайт

«Р а з о м пишемо:

слова з першим іншомовним компонентом, що визначає кількісний (вищий від звичайного, дуже високий або слабкий, швидкий і т.ін.) вияв чого-небудь: **архі-**, **архи-**, **бліц-**, **гіпер-**, **екстра-**, **макро-**, **максі-**, **міді-**, **мікро-**, **міні-**, **мульти-**, **нано-**, **полі-**, **преміум-**, **супер-**, **топ-**, **ультра-**, **флеш-**: *архіскладний, гіпермаркет, екстраклас, макроеко-номіка, мікрохвильі, мультимільйонер, преміумклас, супермаркет, топменеджер, топмодель, ультрамодний, флешінтерв'ю.*

ЗАНЯТТЯ №5

I БЛОК «Орфографічні навички»

Правопис префіксів

Сформувати, схитнулись, сплатити, стриножити, скручувати, сплетіння, зчистити, струшувати, сфотографувати, зсідатися, зчитаний, зчетверений, зжувати, зіштовхнути, знадливий, змайструвати, сходжений.

II БЛОК «Орфоепічна хвилинка»

Основні принципи наголошування прикметників

У більшості випадків, коли прикметник має два склади, наголос падає **на другий склад** (тобто на закінчення): наприклад, дзвінкий, новий, тонкий, котрий.

III БЛОК «Лексико-граматичне редагування»

Відредагувати висловлення з лексичними помилками, вказати їх вид (тавтологія, плеоназм, порушення лексичної сполучуваності, уживання ненормативних слів, уживання слів у невласливому для контексту значенні, мовні штампи, канцеляризми тощо)

Забезпечити безпеку (гарантувати безпеку), заключити договір (укласти договір), тяжка біль (тяжкий біль), важке положення (важке становище), здійснити злочин (скоїти злочин), використати службове положення в корисних цілях (скористатися службовим становищем у корисливих цілях), підняти надто актуальне питання (порушити надзвичайно...), прийняв участь у засіданні (узяв участь).

IV БЛОК «Синтаксичний практикум»

Розставити розділові знаки. Пояснити їх вживання. Підкреслити граматичну основу речень. Визначити види підметів та присудків. Знайти речення, граматична основа яких складається з підмета і присудка (двоскладні), та речення з одним головним членом (односкладні).

Осінь. На дворі стало холоднішати. Деревя стоять сумні похмури. Почало рясно осипатися на бульварах Маріуполя жовтогаряче листя. Дощить. Пташкам хочеться тепла і вони летять до вирію. Осінь прекрасна пора року.

V БЛОК «Робота з оновленим правописом»

НАПИСАННЯ РАЗОМ:

г) слова з першим іншомовним компонентом анти-, контр-, віце-, екс-, лейб-, обер-, штабс-, унтер-: антивірус, контрудар, віцепрем'єр, віцеконсул, ексчемпіон, ексміністр, експрезидент, лейбгвардієць, лейбмедик, обермайстер, оберофіцер, оберлейтенант, оберпрокурор, штабскапітан, унтерофіцер, але за традицією контр-адмірал».

ЗАНЯТТЯ №6

I БЛОК «Орфографічні навички»

Правопис префіксів

Безжальний, беззаконня, безкарний, безкровний, безплановий, безсердечний, безталанний, безполучниковий, безформність, безцінний, без'язикий, роз'єднаний, розжалобити, роззброєний, розкаяння, розписка, розселити, розтанути, одкряти, надпотужний, міжпланетний.

II БЛОК «Орфоепічна хвилинка»

Основні принципи наголошування дієслів

Правила наголошування дієслова «бути» наступні: в теперішньому часі - бути, будемо, проте в минулому часі: була, було, були.

III БЛОК «Лексико-граматичне редагування»

Відредагувати висловлення з лексичними помилками, вказати їх вид (тавтологія, плеоназм, порушення лексичної сполучуваності, уживання ненормативних слів, уживання слів у невластивому для контексту значенні, мовні штампи, канцеляризми тощо)

Спостерігати на протязі року (протягом року, упродовж року), подвійне прочитання тексту (двоєке, двозначне), провести сумісне засідання керівних органів (спільне), попередити правопорушення (запобігти правопорушенню), відмінити указ (скасувати), з неповагою відноситися до закону (ставитися), це не відноситься теми (не відноситься до теми, не стосується теми), направити відношення до Кабінету Міністрів (прохання, подання, звернення), поступило (надійшло) у продаж, поговорити по душах (відверто, щиро).

IV БЛОК «Синтаксичний практикум»

Поширте речення другорядними членами так, щоб вийшов зв'язний текст. Дайте йому заголовок, запишіть.

1. Настала осінь. 2. Деревя прибрались. 3. Дме вітерець. 4. Хмарки пливуть.

V БЛОК «Робота з оновленим правописом»

пів хвилини, пів яблука, пів Києва (пишемо нарізно без дефіса)

але одним словом як цілісне поняття *півострів, півзахисник, півмісяць*

«Невідмінюваний числівник **пів** зі значенням “половина” з наступним іменником — загальною та власною назвою у формі родового відмінка однини пишемо окремо: *пів аркуша, пів годіни, пів відрá, пів міста, пів огірка, пів*

бстрова, пів яблука, пів ящика, пів ями, пів Європи, пів Кієва, пів України.
Якщо ж **пів** з наступним іменником у формі називного відмінка становить єдине поняття і не виражає значення половини, то їх пишемо разом: *півáркуш, південь, півzáхист, півкóло, півку́ля, півмі́сяць, півóберт, півовáл, півострів».*

ЗАНЯТТЯ №7

I БЛОК «Орфографічні навички»

Правопис префіксів

Безживний, беззастережний, безквитковий, безкультурний, безперестанку, безсилий, безсоння, безтілесний, безхарактерний, безчинство, без'ядерний, роз'ємний, розжарення, розквіт, роззиратися, розповсюдження, розсипати, розтертий, обтрусити, підтримка, понадплановий.

II БЛОК «Орфоепічна хвилинка»

Основні принципи наголошування дієслів

Багато дієслів мають наголос на **останньому складі**: наприклад, *нести, везти, мести.*

III БЛОК «Лексико-граматичне редагування»

Відредагувати висловлення з лексичними помилками, вказати їх вид (тавтологія, плеоназм, порушення лексичної сполучуваності, уживання ненормативних слів, уживання слів у невластивому для контексту значенні, мовні штампи, канцеляризми тощо)

Вільна вакансія, моя автобіографія, преїскурант цін, долоні рук, дитячий лікар-педіатр, святкове свято, осінній день осені, вперше знайомитися, кожна хвилина часу, мова йдеться (мова йде або йдеться), мій автопортрет, проїжджа частина бруківки, навідуватися в гості з візитами, більша половина, менша третина, нові новобранці, папір трохи синюватий, святкова сукня вкрилася брудними плямами. (Святкова сукня вкрилася плямами.)

IV БЛОК «Синтаксичний практикум»

Скласти словосполучення.

Пробачити (кому?) _____ завдати (чого?) _____

болить (кому?) _____ зазнати (чого?) _____
дотримати (чого?) _____ зрадити (кого? що?) _____
оволодіти (чим?) _____ ігнорувати (кого? що?) _____
опанувати (кого? що?) _____ учитися (чого?) _____

V БЛОК «Робота з оновленим правописом»

РОСІЙСЬКІ ПРИЗВИЩА

рос. Донской → Донський, рос. Трубецкой → Трубецький

виняток Лев Толстой

«Прикметникові закінчення російських прізвищ передаються так:

Закінчення -ой передаємо через -ий: Донський, Крутий, Луговський, Полевий, Соловйов-Сєдй, Босій, Трубецький, але Толстй.

ЗАНЯТТЯ №8

I БЛОК «Орфографічні навички»

Правопис префіксів

Безжиттєвий, беззахисний, безкінечний, безкрилий, безперервність, безсистемний, безсніжний, безтоварний, безхвостий, безшелесний, безстрашний, роз'ятрити, розжартуватися, роззолочений, розки даний, розпрощатися, розсіяти, розтікати, від'єднати, передчасний.

II БЛОК «Орфоепічна хвилинка»

Основні принципи наголошування дієслів

Дієслова із закінченнями -емо, -имо, -ете, -ите мають наголос на останній літері: наприклад, веземо, ідемо, підете. АЛЕ: будемо, гуркочемо, залишите.

III БЛОК «Лексико-граматичне редагування»

Відредагувати висловлення з лексичними помилками, вказати їх вид (тавтологія, плеоназм, порушення лексичної сполучуваності, уживання ненормативних слів, уживання слів у невластивому для контексту значенні, мовні штампи, канцеляризми тощо)

Потрібно краще працювати, щоб покращити (поліпшити) наше життя.
М.Коцюбинський розмовляв з усіма людьми і всю розмову (бесіду) записував.

IV БЛОК «Синтаксичний практикум»

Вправа «Перекладач» . Перекладіть текст українською мовою. Доберіть заголовок і запишіть.

1. Я вышел из леса и остановился. 2. Приближалась гроза. 3. Темно-синяя туча закрыла половину неба. 3. Все замерло. 4. Даже воробьи спрятались. 5. Прошло несколько минут. 6. Вокруг стояла все та же тишина. 7. Подул сильный ветер сверкнула молния прогремел гром. 8. Я едва добежал домой.

V БЛОК «Робота з оновленим правописом»

ЗМІНИ В ОКРЕМИХ СЛОВАХ

священник (як письменник)

«Подвоєння приголосних як наслідок їх збігу. 1. Подвоєння букв на позначення приголосних маємо, якщо збігаються однакові приголосні:

в) кореня або основи на -н- (-нь-) і суфіксів -н-(ий) -н-(ій), -ник, -ниц-(я): день — дѐнний, закѐн — закѐнний, кінь — кінний, осінь — осі́н-ній, туман — туманний; башта́нник, годі́нник, письме́нник, свяще́нник; віко́нниця, Ві́нниця; дві букви н зберігаємо й перед суфіксом -ість в іменниках та прислівниках, утворених від прикметників із двома н: закѐнний — закѐнність — закѐнно, туманний — туманність — туманно».

ЗАНЯТТЯ №9

I БЛОК «Орфографічні навички»

Правопис префіксів

Безжурний, беззбройний, безколірний, безкрай, безпелюстковий, безславний, безсмертний, безтурботний, безхліб'я, безжурний, безжирний, роз'яснити, розжеврілий, роззутий, розклад, розп'ятий, розсікти, розтлумачити, під'їхати, понаднормовий, відтінок.

II БЛОК «Орфоепічна хвилинка»

Основні принципи наголошування дієслів

Інфінітив -ти: навести, віднести

III БЛОК «Лексико-граматичне редагування»

Перекласти українською:

Лопнуть (луснути) со смеху, лопнуло (увірвався) терпение, лопнул (лопнув) стакан, лопнула (лопнула) струна, лопаются (розпукуються) на деревьях почки.

IV БЛОК «Синтаксичний практикум»

ОДНОРІДНІ ЧЛЕНИ РЕЧЕННЯ . На місці крапок вставити пропущені букви та розставити пропущені розділові знаки.

Сьогодні вітер пан над небом степом над усім містом. Він ж..не небом кучугури хмар перев..ртає ними сіє хмаряним борошном по н..бесній блакиті. Степом вітер суне порох затуляє ним сонце обгортає сірим і бурим пилом усе місто. Будинок церква та школа все ледве проглядає крізь пил.

(За В. Винниченком)

V БЛОК «Робота з оновленим правописом»

Святвечір

«Р а з о м пишемо:

а) складноскорочені слова (мішані та складові аббревіатури) й похідні від них: адмінресурс, Міносвіти, профспілка, Святвечір,».

ЗАНЯТТЯ №10

I БЛОК «Орфографічні навички»

Правопис префіксів

Безжиттєвість, безземелля, безкорисний, безкоштовний, без пам'ятний, безслідний, безсловесність, безтямність, безхмарний, без'якірний, бездощовий, роз'їхатися, розжитися, роззява, розкопаний, розсадити, розспіватись, розтривожений, обпалити, відкриття, представник.

II БЛОК «Орфоепічна хвилинка»

Основні принципи наголошування числівників

У числівниках, що закінчуються на –десят, наголос припадає на останній склад: наприклад, п'ятдесят, сімдесят.

III БЛОК «Лексико-граматичне редагування»

Перекласти українською:

Чувство собственного достоинства (почуття власної гідності), оцнить по достоинству (оцінити по заслугі, належним чином), купюры достоинством 100 гривен (купюри вартістю, номіналом 100 гривень).

IV БЛОК «Синтаксичний практикум»

ОДНОРІДНІ ЧЛЕНИ РЕЧЕННЯ . На місці крапок вставити пропущені букви та розставити пропущені розділові знаки.

Люди на вулицях н..зенько сх..ляють перед паном вітром голови д..ржаться за шапки жмурят..ся кривлят..ся кліпають очима. Д..рева хилят..ся трусят..ся і хочуть до з..млі прилипнути. А вітер гуде ш..пить св..стить гасає. І ні впину йому ні перепони немає.

(За В. Винниченком)

V БЛОК «Робота з оновленим правописом»

Назви товарних знаків, марок виробів

Автомобілі марки «Жигулі» вироблялися з 1970 по 2014 рік.

З малої букви, якщо вживається як загальна назва, наприклад: Він приїхав на старих обшарпаних «жигулях» (... на новому блискучому «фольксвагені»).

ЗАНЯТТЯ №11

I БЛОК «Орфографічні навички»

Правопис префіксів

Превеликий, прездоровий, пресвітлий, презирливий, приберегти, прижовклий, призабути, применшення, примерзнути, примножити, припинити, припорошений, присолити, пристеповий, приховування, причепурений, причуватися, прізвисько, пред'явити, перелити.

II БЛОК «Орфоепічна хвилинка»

Основні принципи наголошування числівників

У числівниках, що закінчуються на –адцять, наголошений передостанній склад: наприклад, дванадцять, вісімнадцять.

III БЛОК «Лексико-граматичне редагування»

Перекласти українською:

Запомните следующее (запам'ятайте ось що або таке), следующий за мной мальчик (наступний за мною хлопчик або: хлопчик, який іде за мною), на следующее десятилетие (на наступне десятиріччя або десятиліття), следующий номер журнала (наступний номер журналу або число часопису), приметы следующие (прикмети такі), следовать по маршруту (прямувати (іти, рухатися) за маршрутом), следующие мероприятия (такі заходи), за весной следует (настає) літо.

IV БЛОК «Синтаксичний практикум

Розставити розділові знаки.

1. В день розцвітає весна і тремтить од солодкої муки. (В. Сосюра) 2. Жито пшениця й овес все разом поспіло й посохло. (І. Нечуй-Левицький) 3. По діброві вітер віє гуляє по полю край дороги гне тополю до самого долу. (Т. Шевченко) 4. Дорогий не початок а кінець. (Нар. тв.) 5. На галявині розкидані і білі і рожеві і червоні квіточки. 6. І тепер усе в саду заспівало до ладу і ожина і шипшина і водиця чиста. (О. Пархоменко).

V БЛОК «Робота з оновленим правописом»

2 ВАРІАНТИ (допускається правописна варіантність)

СЛОВА ІНШОМОВНОГО ПОХОДЖЕННЯ

Вергілій і Вергілій, Геóрг і Геóрг, Гуллівѐр і Гуллівѐр

«У прізвищах та іменах людей допускається передавання звука [g] двома способами: шляхом адаптації до звукового ладу української мови — буквою г (Вергілій, Гарсі́я, Гѐгель, Геóрг, Гѐте, Грегуа́р, Гуллівѐр) і шляхом імітації іншомовного [g] — буквою ґ (Вергі́лій, Гарсі́я, Гѐгель, Геóрг, Гѐте, Грегуа́р, Гуллівѐр і т. ін.).».

ЗАНЯТТЯ №12

I БЛОК «Орфографічні навички»

Правопис префіксів

Перевесло, прекрасний, пресмачний, припертий, преосвященний, прибережний, пригорнутий, примирення, призупинення, примандрувати, примудритися, прип'ятий, присмирніти, пристрасний, прифронтний, причастя, пришвидшений, прізвище, переїжджати, представництво.

II БЛОК «Орфоепічна хвилинка»

борОдавка

бюлетЕнь

вимОга

вимОва

вИпадок

III БЛОК «Лексико-граматичне редагування»

Перекласти українською:

Он не специалист в этой области (у цієї галузі); область повышенной радиации (зона); Северная область Атлантики (край, частина); Донецкая область (область); боли в области печени (у ділянці); область вечных снегов (пояс, зона).

IV БЛОК «Синтаксичний практикум

ЗВЕРТАННЯ, ВСТАВНІ СЛОВА. Розставити пропущені розділові знаки.

Пояснити.

Добридень мовчазний стрілецький степе прадавня земле. (Г. Донець) Ой Дніпре мій Дніпре широкий та дужий! Багато ти батьку у море носив козацької крові... (Т. Шевченко) Слався рідна Україно наша земле золота. (П. Тичина)

V БЛОК «Робота з оновленим правописом»

2 ВАРІАНТИ (допускається правописна варіантність)

аудієнція і авдієнція, лауреат і лавреат (пор. лавр), аудиторія і авдиторія

«У словах, що походять із давньогрецької й латинської мов, буквосполучення ау звичайно передається через ав: автентічний, автобіографія, автомобіль, автор, авторитет, автохтон, лавра, Аврора, Мавританія, Павло. У запозиченнях із давньогрецької мови, що мають стійку традицію передавання буквосполучення ау шляхом транслітерації як ау, допускаються орфографічні

варіанти: аудіє́нція і авдіє́нція, аудиторі́я і авдиторі́я, лауреа́т і лавреа́т, па́уза і па́вза, фа́уна і фа́вна.».

ЗАНЯТТЯ №13

I БЛОК «Орфографічні навички»

Правопис префіксів

Прегарний, прелютий, преспокійний, престол, прибитися, пригнутий, приїжджий, прилюдний, приміський, примусити, припасти, приречений, присвоювання, приструнчити, приурочення, перемир'я, причалювання, пришкільний, прірва, представник.

II БЛОК «Орфоепічна хвилинка»

вітчИм

граблІ

горошИна

грОшей

діТЬми

III БЛОК «Лексико-граматичне редагування»

Вправи на виявлення русизмів і російських кальок:

Тепер підписку (передплату) на газети, журнали можна зробити в любому (будь-якому) поштовому відділенні.

Керівництво нашого підприємства рачує (вважає), що ваша фірма невчасно розраховується за пред'явлені (надані, отримані) послуги.

Другими словами (отже), з таким фінансуванням ми не зможемо як слід кормити (годувати) дітей.

IV БЛОК «Синтаксичний практикум

ЗВЕРТАННЯ, ВСТАВНІ СЛОВА. Розставити пропущені розділові знаки.

Пояснити.

Донеччино моя Я б хотів співать про тебе, аж поки тихий зір мій не погасне в мені. Люблю тебе моя Вітчизно мила, і вас люблю мої товариші. (В. Сосюра).

Розцвітай і міцній дорога Україно!

V БЛОК «Робота з оновленим правописом»

2 ВАРІАНТИ (допускається правописна варіантність)

кафедра і катедра, ефір і етер, міф і міт, Борисфен і Бористен

«Буквосполучення th у словах грецького походження передаємо звичайно буквою т: антолóгія, антрополóгія, аптéка, áстма, бібліотéка, католицький, теáтр, теóрія, ортодóкс, ортопéдія, Амальтéя, Прометéй, Тéкля, Таї́сія, Теодóр. У словах, узвичаєних в українській мові з ф, допускається орфографічна варіантність на зразок: ана́фема і ана́тема, дифіра́мб і дитира́мб, ефі́р і ете́р, ка́федра і кате́дра, логарі́фм і логарі́тм, міф, міфоло́гія і міт, мітолóгія, Агата́нгел і Агафа́нгел, Афі́ни і Ате́ни, Борисфе́н і Бористе́н, Демосфе́н і Демосте́н, Ма́рфа і Ма́рта, Фесса́лія і Тесса́лія та ін.»

ЗАНЯТТЯ №14

I БЛОК «Орфографічні навички»

Правопис префіксів

Предивний, премудрий, премилый, прибу́да, преосвященство, прив'язаний, приклеїти, приліт, примічати, прим'ятый, припа́дання, приязний, приручений, припасувати, присудження, притягнути, прихорошений, перекласти, предтеча.

II БЛОК «Орфоепічна хвилинка»

дові́дник

дочка́ (але дОнька)

заіржа́віти

зубО́жити (зубОжілий, зубОжіння)

діалО́г

III БЛОК «Лексико-граматичне редагування»

Вправи на виявлення русизмів і російських кальок:

Покорміть (нагодуйте) дітей і вложіть (вкладайте) їх спати. Поговоримо один на один (сам на сам).

Не мішайте (не заважайте) виступаючому! На тій неділі (наступного тижня) попрацюємо в округах.

Прилад надійний у роботі, єдиний його недостаток (недолік) – непривабливий дизайн.

Увесь цьогорічний урожай пішов під заклад на пальне, за комбайн «Джон Дір» та запчастини до нього.

IV БЛОК «Синтаксичний практикум

Зробіть звертання поширеними. Складіть речення з поширеними звертаннями.

Мама, Україна, місто.

V БЛОК «Робота з оновленим правописом»

2 ВАРІАНТИ (допускається правописна варіантність)

ірій і ірій, ірод і ірод

На початку слова звичайно пишемо і

Деякі слова мають варіанти з голосним и: ірій і ірій, ірод і ірод ('дуже жорстока людина').

ЗАНЯТТЯ №15

I БЛОК «Орфографічні навички»

Правопис префіксів

Предорогий, препишний, прехитрий, преподобний, прибудова, привезений, прикопати, прикрикнути, примішувати, приозерний, приораний, присадибний, присвятити, переплетення, притемнений, притрусити, прицільно, приятелювання, предстати.

II БЛОК «Орфоепічна хвилинка»

каталОг

квартАл

кропивА

кУрятина

мАркетинг

III БЛОК «Лексико-граматичне редагування»

Вправи на виявлення русизмів і російських кальок:

Не дивлячись на круглодобове чергування, розкрадання все ж трапляються. Буду відноситись (ставитися) до цих пропозицій з небезпекою (із застереженням).

На урочистому вечорі його поведінка була нетактичною (нетактовною).

Висловлені пропозиції представляють (становлять) інтерес для підприємства.

IV БЛОК «Синтаксичний практикум»

Розставити пропущені розділові знаки.

Сім'я

1. Без сім'ї людство обійтися не може. 2. Звичайно якщо воно не хоче приректи себе на здичавіння. 3. Родинне щастя формується під впливом багатьох чинників. 4. По-перше злагода є результатом добрих стосунків вона ґрунтується на любові і пошані. 5. По-друге вона забезпечується тактовністю спілкування чуйністю й великодушністю всіх членів сім'ї.

V БЛОК «Робота з оновленим правописом»

2 ВАРІАНТИ (допускається правописна варіантність)

ВАРІАНТНІ ФОРМИ РОДОВОГО ВІДМІНКА

ра́дості й ра́дости, любóві й любóви, Білору́си й Білору́си

«Іменники на -ть після приголосного, а також слова кров, любóв, óсінь, сіль, Русь, Білору́сь у родовому відмінку однини можуть набувати як варіант закінчення -и: гідности, незале́жности, ра́дости, сме́рти, че́сти, хорóбрости; кро́ви, любóви, óсени, со́ли, Ру́сі, Білору́си».

ЗАНЯТТЯ №16

I БЛОК «Орфографічні навички»

Ненаголошені голосні [e], [u], [o]

В...личезний, кл...котіти, н...су, тр...мати, ст...повий, л...вада, з...л...нь, с...л...зень, д...р...во, коз...ня, сем...ро, в...р..сень, справ...дливий, др...жати,

гл...тати, кр...шити, чот...рнадцять, з...зуля, в...сло, промов...ць, ап...льсин,
д...легат.

II БЛОК «Орфоепічна хвилинка»

ненАвидіти (ненАвисть, ненАвисний)

одноразОвий

Олень

отАман

перЕпис

III БЛОК «Лексико-граматичне редагування»

Знайти порушення законів милозвучності української мови, виправити їх:

Живемо у Одесі, оселились в Києві, оселилися у Ужгороді, зайшов в вагон, робітники і інженери, наука і освіта, дерева і кущі, прийшов й запитав, в кімнаті у Оксани, Степан й Галина, троянди і айстри, вовк й ягня.

IV БЛОК «Синтаксичний практикум»

Розставити пропущені розділові знаки.

1. Нарешті родинне щастя базується на посильній участі кожного члена родини у праці хатній роботі. 2 . А головне всім треба дуже хотіти й прагнути робити все, щоб у сім'ї панував лад.

ЗАНЯТТЯ №17

I БЛОК «Орфографічні навички»

Ненаголошені голосні [e], [u], [o]

З...мовий, г...лубка, ож...лець, пер...магати, гр...міти, кр...ниця, п...нал,
к...жух, ш...потіти, тр...мати, к...шеня, ш...лестіти, руч...нька, б...р...зень,
стр...міти, д...ректор, дал...чінь, в...сокий, бл...щати, р...зумний, м...даль,
д...мократія.

II БЛОК «Орфоепічна хвилинка»

рАзом

серЕдина

симетрІя

спИна

III БЛОК «Лексико-граматичне редагування»

Знайти порушення законів милозвучності української мови, виправити їх:

В своїй хаті й стіни помагають. Й баран буцне, як заче-
пиш. У усякої троянди свої колючки. І удень з каганцем його не знайдеш. Мліє
степ в малинових променях передвечірнього сонця. Поспіли груші і яблука на
Спаса. Малина і ожина одійшли давно.

IV БЛОК «Синтаксичний практикум»

Розставити пропущені розділові знаки.

Без сумніву майбутнє за міцною здоровою трудовою родиною. В її основу
має бути покладена висока духовність, національні традиції та знання.

ЗАНЯТТЯ №18

I БЛОК «Орфографічні навички»

Ненаголошені голосні [e], [u], [o]

Щ...бетати, ож...л...диця, пер...лаз, кр...ниця, віт...р, нам...ло, груд...нь,
ш...рокий, м...нулий, п...р..тнути, бер...говий, доруч...ний, дал...чнь,
з...рнина, д...в'ятий, хлоп...ць, чов...н, щ...глик, т..р...вені, пер...дплата,
п...ріг, д...ригент, хв...лястий.

II БЛОК «Орфоепічна хвилинка»

фартУх

фенОмен

цемЕнт

цЕнтнер

чорнОслив

III БЛОК «Лексико-граматичне редагування»

Виписати слова із звуком [z]:

Агрус, агат, агонія, алегорія, галактика, ганок, гатунок, гастрит, гігант, гринджоли, гречний, грати, грати, дзига, горгона, Євген, гудзик, персона грата, гуля, гедзь, гніт, гніт, ґрунт, поліглот.

IV БЛОК «Синтаксичний практикум»

Вправа «Мовна задача»

Учні склали речення із вставними словами. У Оленки вийшло: «На щастя, погода була тиха та ясна». А Миколка склав таке речення: «Мати подарувала мені талісман на щастя». Поясніть, хто правий.

**Вправа Скласти речення зі словами: видно, може, щоб вони в одному реченні були вставними, а в другому - членами речення.*

ЗАНЯТТЯ №19

I БЛОК «Орфографічні навички»

Ненаголошені голосні [e], [u], [o]

Тр...валій, н...зенький, п...сьменний, січ...нь, книж...чка, п...лінка, ж...ве, бр...ніти, п...кти, пів...нь, глеч...к, чер...пок, п...гукувати, хвил...вій, прол...тіти, пер...бути, пел...на, т...хнічний, р...жисер, пер...казати, мат...матика, ч...шу, пром....словий.

II БЛОК «Орфоепічна хвилинка»

вАги

вИпадок

вІльха

вчЕння

гЕтьман

III БЛОК «Лексико-граматичне редагування»

Відредагувати речення з граматичними помилками та вказати, у чому полягає їх суть (помилки в утворенні форм слів, помилки у побудові словосполучень, помилки у структурі речень):

На слідкуючій неділі по телевізору буде продовження цікавого серіалу. (Наступного тижня по телевізору...). Мій тато пішов з роботи за своїм власним бажанням. (...за власним бажанням). Столичні прозаїки, поети, критики познайомились із творчістю криворізьких поетів. (...ознайомились...). Батьківські збори відбудуться у жовтні місяці. (... у жовтні...).

IV БЛОК «Синтаксичний практикум»

СКЛАДНЕ РЕЧЕННЯ. На місці крапок вставити пропущені букви.
Поставити розділові знаки.

Та по горах сніги л..жать по долинах води стоять і по шляхах маки цвітуть а козаки у Крим ідуть. (Нар. твор.) П..шаєт..ся калинонька явір молодіє а кругом їх верболози й лози з..леніють . (Т. Шевченко)

ЗАНЯТТЯ №20

I БЛОК «Орфографічні навички»

Ненаголошені голосні [e], [u], [o]

Відч...пити, д...вувати, в...зти, п...сання, з...мля, сон...чко, пер...логи, гл...бокий, ч...тець, т...хенький, пл...ту, б...різка, квіт...нь, тр...вати, кр...шити, виховат...ль, трав...нь, кр...вий, лож...чка, гр...бниця, л...кційний, м...даль.

II БЛОК «Орфоепічна хвилинка»

дАно

дОнька, дОньчин

(але дочкА, доччИн)

жАлісливий

зрУчний

кАмбала

III БЛОК «Лексико-граматичне редагування»

в даному селі у цьому селі

в двох словах двома словами

в дитинстві змалку, за малих літ
в залежності залежно від
в інший час іншим часом

IV БЛОК «Синтаксичний практикум»

***СКЛАДНЕ РЕЧЕННЯ. На місці крапок вставити пропущені букви.
Поставити розділові знаки.***

.А вже як в лузі я сп..нивсь тут обняла мене калина. (Д.Іванов) . Кожна гілка кол..хнулась кожна пташка вже співа а згори все дужче й дужче сонце світ свій розл..ва. (Б.Грінченко).

ЗАНЯТТЯ №21

I БЛОК «Орфографічні навички»

Спрощення в групах приголосних

Виїзний, совісний, гуснути, корисний, захисний, усний, обласний, пісний, скнара, кістлявий, зап'ястний, баластний, ремісник, бризнути, пристрасний.

II БЛОК «Орфоепічна хвилинка»

кИшка

кОлія

кОсий

нІздря

Оцет

III БЛОК «Лексико-граматичне редагування»

Дублювання значення (тавтологічні словосполучення)

- моя автобіографія – моя біографія / автобіографія
- пам'ятний сувенір – сувенір
- передовий авангард – авангард
- перший дебют – дебют
- повний аншлаг – аншлаг
- преїскурант цін – преїскурант

- розумний вундеркінд – вундеркінд
- у квітні місяці – у квітні.

IV БЛОК «Синтаксичний практикум»

Створити зв'язний текст, додаючи до поданих речень прості так, щоб утворились складні з сполучниковим та безсполучниковим зв'язком.

Літо вже давно пройшло, і _____

Листя на деревах пожовкло, _____

ЗАНЯТТЯ №22

I БЛОК «Орфографічні навички»

Спрощення в групах приголосних

Проїзний, персня, цілісний, учасник, чесний, серце, заздрісний, свиснути, рискнути, хвастливий, шістсот, компостний, блиснути, шелеснути, міський.

II БЛОК «Орфоепічна хвилинка»

пОмилка (рідше – помИлка)

пОсмІшка

прИщІпка

рИнковий

рАзом

III БЛОК «Лексико-граматичне редагування»

Дублювання значення (тавтологічні словосполучення)

- багаточисельні/малочисельні відвідувачі – численні/нечисленні відвідувачі
- бурхливі овації – овації
- вільна вакансія – вакансія
- внутрішній інтер'єр – інтер'єр
- головний лейтмотив – лейтмотив
- долоні рук – долоні
- завзятий ентузіазм – ентузіазм

- кілька років тому назад – кілька років тому
- майстерний віртуоз – віртуоз
- моя власна думка – моя думка / власна думка
- моя автобіографія – моя біографія / автобіографія

IV БЛОК «Синтаксичний практикум»

Створити зв'язний текст, додаючи до поданих речень прості так, щоб утворились складні з сполучниковим та безсполучниковим зв'язком.

Птахи відлетіли у вирій, _____

Уранці бувають заморозки, _____

ЗАНЯТТЯ №23

I БЛОК «Орфографічні навички»

Спрощення в групах приголосних

Тижневий, захисник, очисний, заїзний, перехресний, хруснути, доблесний, навмисне, вискнути, хвастнути, хворостняк, тоскний, контрастний, плюснути, злісний.

II БЛОК «Орфоепічна хвилинка»

цЕнтнер

цИган

щИпці

Яловичина

III БЛОК «Лексико-граматичне редагування»

Порушення сполучуваності слів

- зайняли перше місце – посіли перше місце
- одержали освіту – здобули освіту
- на протязі року – протягом року

IV БЛОК «Синтаксичний практикум»

ПРЯМА МОВА. ДІАЛОГ. Записати діалог, членуючи його на репліки та розставляючи розділові знаки.

Ти спиш Семене при вікні Ні То може плачеш в тишині Ні А двійок не було в ці дні Ні То просто думаєш дивак Так Одержав вісті ти сумні Ні Про що ж ти думаєш Семене Щоб відчепився ти від мене.

ЗАНЯТТЯ №24

I БЛОК «Орфографічні навики»

Спрощення в групах приголосних

Улесливий, радісний, провісник, ненависний, благовісний, жалісливий, пізній, буревісник, пропускний, шістнадцять, пестливий, аванпостний, тріснути, прихвосні, скніти.

II БЛОК «Орфоепічна хвилинка»

рУно

спИна

стАтуя

фОльга

фОрзац

III БЛОК «Лексико-граматичне редагування»

Уживання слів у невласливому значенні

- вірні рішення – правильні рішення
- рахую, що... – уважаю/вважаю, що
- задати запитання – поставити запитання

IV БЛОК «Синтаксичний практикум»

Розставити розділові знаки в реченнях з прямою мовою.

1. На уроці історії вчитель запитує Чому Робін Гуд рятував тільки багатих? 2. Тому що в бідних нічого не було відповідає учень.

(Із «Книги веселої мудрості»)

ЗАНЯТТЯ №25

I БЛОК «Орфографічні навики»

Спрощення в групах приголосних

Щасливий, месник, якісний, власний, безвиїзний, кількісний, рідкісний, швидкісний, випускний, шістдесят, зап'ястний, форпостний, писнути, надкісниця, вискнути.

II БЛОК «Орфоепічна хвилинка»

визвОльний

вітчИм

вперЕміш/ж

всерЕдині

гуртОжиток

III БЛОК «Лексико-граматичне редагування»

Недоречне вживання прийменника ПО

- заходи по покращенню – заходи для покращення
- пропустити по хворобі – пропустити через хворобу
- трапилось по непорозумінню – трапилось через непорозуміння
- по сімейним обставинам – через сімейні обставини/у зв'язку з сімейними обставинами
- по поверненні додому – після повернення додому/повернувшись додому
- по закінченні строку – після закінчення строку

IV БЛОК «Синтаксичний практикум»

Розставити розділові знаки в реченнях з прямою мовою.

Чому ти вириваєш листи з підручника? питає вчителька Миколку. А я не всі, тільки прочитані відповідає той. Чому? знов запитує вчителька. Щоб помилково двічі не прочитати те ж саме відповів Миколка.

(Із «Книги веселої мудрості»)

ЗАНЯТТЯ №26

I БЛОК «Орфографічні навички»

Апостроф.

М'який, б'єф, п'янкий, мавпячий, любов'ю, верб'я, рядно, тьмянний, міжгір'я, буряк, священний, пір'я, Рєпін, ряст, без'ядерний, від'ємний, роз'єднаний, об'єм, дит'ясла, бюст, пів юрти, кур'єр, інтерв'ю, бюджет.

II БЛОК «Орфоепічна хвилинка»

аджЕ

алЕ

арАхіс

борОдавка

вибОїна

III БЛОК «Лексико-граматичне редагування»

Недоречне вживання прийменника ПО

- дослідження по математиці – дослідження з математики
- заняття по біології – заняття з біології
- контрольна робота по українській літературі – контрольна робота з української літератури
- чемпіон по шахам – чемпіон із шахів
- інспектор по техніці безпеки – інспектор із техніки безпеки
- заступник по виховній роботі – заступник із виховної роботи
- по моїй вині – з моєї вини
- по всякому поводу – з будь-якого приводу
- проживати по адресу – проживати за адресою
- писати по зразку – писати за зразком

IV БЛОК «Синтаксичний практикум»

Розгляньте схеми. Складіть за ними речення про події із вашого шкільного життя.

А: «П». _____

«П», -а. _____

«П, -а, -П». _____

ЗАНЯТТЯ №27

I БЛОК «Орфографічні навички»

Апостроф.

В'язка, п'ятиразовий, м'ятний, п'ядь, риб'ячий, святковий, верф'ю, цвях, черв'як, підгір'я, зоря, буряк, дзвякнути, бур'ян, ряса, без'якір ний, роз'ємний, під'їхати, пів'яблука, ад'ютант, пюре, кювет.

II БЛОК «Орфоепічна хвилинка»

індУстрія

іржАвіти

квартАл

мерЕжа

надлИшок

III БЛОК «Лексико-граматичне редагування»

Недоречне вживання прийменника ПО

- писати по зразку – писати за зразком
- по дорученню вчителя – за дорученням учителя
- перший по списку – перший за списком
- пливти по течії – плисти за течією
- по стану здоров'я – за станом здоров'я
- філолог по спеціальності – філолог за спеціальністю
- зупинка по вимозі – зупинка на вимогу
- по вашому проханню – на ваше прохання
- приємний по смаку – приємний на смак
- по мірі того як – у міру того як

IV БЛОК «Синтаксичний практикум»

1. Вкажіть, у якому рядку є тільки словосполучення:

- а) страшний сон; бачить сни; спить міцно;
- б) зима настала; прийшла несподівано; зустріли радісно;
- в) міцний мороз; вітри і дощі; пильно придивлялися;
- г) білий сніг; над деревами; прощалися з сумом.

2. Укажіть рядок з простим реченням:

- а) Повівав холодний вітерець, пливли по небу хмарки.
- б) Ясної тихої днини кружляє над землею, сідає на обличчя павутиння.
- в) Пташки злітають високо в небо, і від того здіймається вітер.
- г) Насунули снігові хмари, пішов лапятий сніжок.

3. Укажіть рядок з односкладним реченням:

- а) Учитель-сівач доброго, розумного, вічного.
- б) Саме за це ми дякуємо йому.
- в) Він відкриває своїм учням незнані істини.
- г) Поважайте вчителя!

3. Укажіть рядок з поширеним реченням:

- а) Прилетіли два лелеки.
- б) Друзі будуть відпочивати.
- в) Тут тепло.
- г) Брат із сестрою танцювали.

4. Речення Небо з морем обнялося, море в небі розлилося (О.Олесь) є:

- а) спонукальним, складним;
- б) питальним, простим;
- в) розповідним, складним;
- г) розповідним, простим.

5. Позначте речення, у якому між однорідними членами потрібно поставити кому:

- а) В небі летять і курличуть лелеки .
- б) Повітря чисте й прозоре.
- в) Сонце світить та вже не гріє.
- г) З дерев почало осипатися багряне й жовте листя.

6. У реченні Україна дала світові великих поетів: Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесю Українку – узагальнюване слово є:

- а) підметом; б) означенням; в) додатком.

ЗАНЯТТЯ №28

I БЛОК «Орфографічні навички»

Апостроф.

П'ятилітній, б'ю, М'ясниці, п'єса, п'ятнадцятий, солом'яний, сурм'яний, свято, матір'ю, рясно, з'їзд, різьбяр, крякати, рядовий, рятівник, роз'яснений, між'ярусний, Х'юстон, попітр, бар'єр, бязь, прем'єра.

II БЛОК «Орфоепічна хвилинка»

данИна

допІзна

експЕрт

жадАний

житлО

III БЛОК «Лексико-граматичне редагування»

Неправильне вживання відмінкових форм

- випасати конів – випасати коней
- не побачити грузин – не побачити грузинів
- не помітити болгарів – не помітити болгар
- крутити коліщатом – крутити коліщам
- їздити по містах, по селах... – їздити по містах, по селах (містами, селами)
- кліпати очами – кліпати очима
- стенати плечами – стенати плечима

IV БЛОК «Синтаксичний практикум»

1. Позначте речення, у якому узагальнюване слово стоїть після однорідних членів речення:

- а) По узліссях ще ростуть гриби чорноголові підосичники зеленуваті й рожеві сиріюжки слизькі грузді і запашні рижики (І. Соколов-Микитов).
- б) Скрізь червоно на небі і на узгір'ях і на горі (М. Вовчок).
- в) Звучать улюблені слова Держава Тризуб Булава! (Яр Славутич).

- г) Пісні приказки прислів'я все те вражало надзвичайним багатством жарту гумору практичного розуму (І. Нечуй – Левицький);
2. Позначте речення, у якому немає вставного слова:
- а) Здавалось ще сильніше заgrimів грім.
 - б) Напевно зараз піде рясний дощ.
 - в) Добігти додому видно не встигну.
 - г) Оленка може сховатися від дощу під стріхою.
3. Позначте речення, ускладнене звертанням та вставним словом:
- а) Не боюсь тебе я доле зовсім не боюся. Я з тобою ще востаннє може поборюся. (В. Самійленко.)
 - б) Гарна писанка у мене мабуть кращої нема. (К. Перелісна.)
 - в) І вже не існувало для нього нічого окрім озера осики й хмелю. (І. Цюпа)
 - г) Ми зберегли тебе вкраїнсько мово щоб лютий ворог не поранив. (П. Тичина)
4. Позначте речення з прямою мовою, яке відповідає схемі: «П?»-а. (розділові знаки знято):
- а) Гука гроза Ходім! Прополощу! (В. Бровченко)
 - б) Мати каже Не плач Бери собі мій калач. (Д. Павличко)
 - в) Що це діється на світі розкривають очі квіти. (В. Довжик)
5. Позначте речення, в якому усі розділові знаки розставлено правильно:
- а) Ніщо життя не стихить ні постріли, ні зрада, ні підступ, ні трутизна
продажної душі
(М. Бажан).
 - б) Мій отчий дім, даруй мені легенди, і пісні, і мамине до болю рідне слово (За
І. Драчем).
 - в) Кілька разів збирався Мишко прийти в сад на світанку та не міг подолати
лінощів
(В. Сухомлинський).
 - г) Велетенські хвилі набігали на берег, обламували його, й підмивали
прибережні дерева та кущі (М. Трублаїні).
6. Позначте речення, в якому допущено пунктуаційну помилку:

- а) Чого ж, ти, мовчиш, сивий вітряче? (М. Стельмах).
- б) Йди в тисячоліття, рідна мово, до сердець і душ людський доходить (Д. Білоус).
- в) Широкий Дніпре мій, з тобою ми в розлуці (А. Малишко).
- г) На волоссі твоєму, кохана, діадема з проміння цвіте (В. Сосюра).

ЗАНЯТТЯ №29

I БЛОК «Орфографічні навички»

Апостроф.

Солов'ї, м'язистий, п'єдестал, В'ячеслав, рум'янець, Мар'яна, серп'янковий, духмяний, присвята, подвір'я, ряд, рюкзак, об'єднати, роз'ятрений, від'їжджати, двох'ярусний, миш'як, без'якірний, бюро, ад'ютант, валер'янка, В'єтнам.

II БЛОК «Орфоепічна хвилинка»

серЕдина

танОк

тризУб

цемЕнт

ціннИк

III БЛОК «Лексико-граматичне редагування»

Неправильне сполучення іменника з числівником

- двоє листів – два листи
- два хлопця, три стільця, чотири вчителя – два хлопці, три стільці, чотири вчителі
- сто грам – сто грамів
- двадцять три киянини, тридцять чотири львів'янини – двадцять три киянина, тридцять чотири львів'янина
- семеро грузин – семеро грузинів
- п'ятеро болгарів – п'ятеро болгар
- чотири банана, апельсина... – чотири банани, апельсини...

- одна ціла п'ять десятих бананів – одна ціла п'ять десятих банана

IV БЛОК «Синтаксичний практикум»

Поставити пропущені розділові знаки.

1. Долини гори береги круті усе в очах юнацьких голубіло.
2. Лебідь на щастя залишився зимувати у селі .
3. Мамо пам'ятаєш нас була ваза яку передавали з покоління в покоління в нашій родині звертається син до матері
Пам'ятаю це моя улюблена ваза відповіла мама.
Через хвилику мама насторожилася
А чому ти питаєш
Моє покоління щойно її розбило.....

ЗАНЯТТЯ №30

I БЛОК «Орфографічні навички»

М'який знак

Вогонь, суть, піч, боротьба, дядько, синього, дзьоб, близький, київський, військовий, кінець, по-українськи, боязкий, голівонька, дальній, галці, доньці, підноситься, будьте, тепер, інший, свято, різьбяр, каньйон, альбатрос.

II БЛОК «Орфоепічна хвилинка»

отАман

позАторік

почАсти

промІжок

пулОвер

III БЛОК «Лексико-граматичне редагування»

Плеоназм

НЕПРАВИЛЬНО:

Молодий юнак заради грошей убив стару жінку.

На сьогодні креативна творчість вітається в нормальних фірмах, тому що вони хочуть отримати добрі прибутки.

Наша сучасна модерна цивілізація звикла до всіх вигод і комфорту, забуваючи про те, що все це може закінчитися зовсім скоро.

У кожної людини є чимало потенціальних можливостей для досягнення успіхів у житті.

Особисто на мою думку.

Відродивши духовність душі.

Підкорювати вершини заради свого власного успіху.

IV БЛОК «Синтаксичний практикум»

Встановити відповідність між реченнями та їх характеристикою (розділові знаки пропущено). Заповнити таблицю.

- а) Квіти ромашки мати клала до купелі немовляти.
- б) Волошки жито маки ростуть серед поля.
- в) Білі хати росли прекрасні квіти мальви жоржини та ромашки.
- г) Кажуть безсмертник дарує здоров'я людині.
- д) Не стій калино над водою.
- е) Дитина буде здоровою.

№ з/п	Просте поширене речення	Речення із звертанням	Речення із вставним словом	Речення із однорідними членами	Речення із однорідними членами та узагальнювальним словом	Просте непоширене речення
1						
2						
3						
4						

5						
6						

ЗАНЯТТЯ №31

I БЛОК «Орфографічні навички»

М'який знак

Паморозь, день, кров, батько, молотьба, трьох, дьоготь, вузький, черкаський, хвацько, по-батьківському, різкий, тонесенький, кільце, Наталці, пісень, голівоньці, робиться, сядьте, секретар, уманський, пісня, мільярд, тьмянний, магістраль.

II БЛОК «Орфоепічна хвилинка»

горілИць

горошИна

двоскладОвий

диспансЕр

джентльмЕн

III БЛОК «Лексико-граматичне редагування»

Багатослів'я

НЕПРАВИЛЬНО:

Письменник написав свої твори (а чиї ж твори він ще може написати?).

У власній кіноповісті «Зачарована Десна» Олександр Довженко показав складне й в той самий час прекрасне дитинство.

В той же самий час багато людей не вважають потрібним допомогати іншим, щоб не полічити взамін невдячності.

Напротязі всього періоду життя хлопець намагався боротися зі злом.

І до цих пір п'єса «Наталка Полтавка» не сходить зі сцен театрів.

IV БЛОК «Синтаксичний практикум»

Розставте пропущені розділові знаки і підкресліть однорідні члени речення. Прочитайте речення, правильно їх інтонуючи. Назвіть засоби зв'язку між однорідними членами речення. До кожного речення накресліть схему.

І на тім рушникові оживе все знайоме до болю і дитинство й розлука й твоя материнська любов (А. Малишко). Все зникло наче в казці міста гори поле гай (Леся Українка). А ніч була дивна тепла темна та тиха (І. Нечуй-Левицький).

ЗАНЯТТЯ №32

І БЛОК «Орфографічні навички»

М'який знак

Зав'язь, вісь, степ, письмо, просьба, льон, тьохкати, близькість, донецький, людськість, по-французьки, в'язкий, рученька, їдальня, бажань, жменьці, відносяться, виносьте, школяр, освітянський, промінчик, бульйон, джерельце, рафаель.

ІІ БЛОК «Орфоепічна хвилинка»

чорнОслив

чорнОзем

бюлетЕнь

верблюдиЦя

гастронОмія

ІІІ БЛОК «Лексико-граматичне редагування»

Уживання слів, не властивих зображуваному епосу

НЕПРАВИЛЬНО:

Солдати князя Ігоря були відважними.

У далекому минулому люди не вміли користуватися різноманітними технічними пристроями.

Радянська армія перемогла петлюрівців.

У панів були раби, яких вони експлуатували.

ІV БЛОК «Синтаксичний практикум»

Розставте пропущені розділові знаки і підкресліть однорідні члени речення. Прочитайте речення, правильно їх інтонуючи. Назвіть засоби зв'язку між однорідними членами речення. До кожного речення накресліть схему.

Тягнуться до сонця і квітки і трави віти кучеряві гори голубі (В. Сосюра). І пада сніг лапатий волохатий спокійно й величаво над селом (М. Рильський). Беру олівця чи перо в руки й починаю писати (Остап Вишня). зрадливий дощ із-за куща (М. Рильський).

ЗАНЯТТЯ №33

I БЛОК «Орфографічні навички»

М'який знак

Горобець, ранець, ліхтар, кільце, різьба, бадьорий, слизький, сьогодні, український, вузький, по-німецькому, плаский, рибалці, гарнесенький, ковальський, сердець, кицьці, збудеться, трать (від тратити), кобзар, тонший, кінський, дівчиноньці, мільйон, Мольєр.

II БЛОК «Орфоепічна хвилинка»

каталОг

металУргія

некролОг

низинаА

перелЯк

III БЛОК «Лексико-граматичне редагування»

Некоректне вживання фразеологізмів

НЕПРАВИЛЬНО:

Я і природа – це дві сторони медальйона.

І щоб захиститися, добру треба встати на захист своїх прибічників, використовуючи не слабшу зброю проти зла, бо, як кажуть, «КЛИН КЛИНОМ викорінують».

IV БЛОК «Синтаксичний практикум»

Розставте пропущені розділові знаки і підкресліть однорідні члени речення. Прочитайте речення, правильно їх інтонуючи. Назвіть засоби зв'язку між однорідними членами речення. До кожного речення накресліть схему.

Не баранці а білі коні по морю синьому летять (М. Рильський). Шумить і шепче і тривожить зрадливий дощ із-за куща (М. Рильський).

ЗАНЯТТЯ №34

I БЛОК «Орфографічні навички»

М'який знак

Повінь, жолудь, річ, близько, ходьба, польовий, сьомий, низько, козацький, косарський, баский, по-італійськи, тонюсінький, рибальство, спілці, крамниць, доньці, здається, киньте, лікар, селянський, кінцівка, сторінці, ательє, Севілья.

II БЛОК «Орфоепічна хвилинка»

докумЕнт

жалюзІ

запитАння

інженЕрія

інструмЕнт

III БЛОК «Лексико-граматичне редагування»

морфологічні – помилки, що спричинені невідповідністю формального вираження якогось із граматичних значень тієї чи тієї повнозначної (самостійної) частини мови – роду, числа, відмінка, ступеня порівняння, особи, часу, способу, стану, виду. Залежно від частиномовної приналежності помилки виокремлюються такі різновиди морфологічних помилок:

а) іменникові:

1) неправильне вживання відмінкових форм: У тих степах випасали конів татари, турки й волохи; на чолі з Віктором Ющенко, заливають водой, по дорогам, Ігорє Костянтиновичу;

2) неправильне вживання числових форм: заслухано інформації, консерва «Шпроти»; Жінка не знала радість у житті.

3) неправильна родова кваліфікація форм: головна біль, найефективніша шампунь, НАТО висадив війська; близько двадцяти гривнів.

IV БЛОК «Синтаксичний практикум»

Перебудуйте речення, поставивши при однорідних членах сполучники, і замініть відповідно до цього розділові знаки.

Явором, канупером, чебрецем, м'ятою, любистком запахло літо (К. Гордієнко).

Коні вгрузали в сніг, падали, хропли, підводились, повзли на колінах (О. Донченко). Стояла тиха, тепла, красива ніч (Я. Баш).

ЗАНЯТТЯ №35

I БЛОК «Орфографічні навички»

Подвоєння букв на позначення подовжених м'яких приголосних та збігу однакових звуків

Беззаконня, відділ, заввишки, возз'єднання, спинний, пасся, здоровенний, незрівнянний, благословенний, бовван, вихований, заввідділу, зілля, колосся, обличчя, роздоріжжя, статтею, повістю, попідтинню, люю, безлісся, свіжістю.

II БЛОК «Орфоепічна хвилинка»

псевдонІм

симетрІя

солонІнка

урочІстий

III БЛОК «Лексико-граматичне редагування»

б) прикметникові:

б1) неправильне утворення форм ступенів порівняння якісних прикметників: Найбільш спритнішим виявився Сергій; один з найпередовіших районів, самі справжні гоніння.

б2) неправильне утворення відмінкових форм прикметників: на природніх угіддях, на слабком вогні;

IV БЛОК «Синтаксичний практикум»

Перебудуйте речення, поставивши при однорідних членах сполучники, і замініть відповідно до цього розділові знаки.

Приїздив до мене професор із міста, просив продати колекцію до інституту (О. Донченко). А обличчя в усіх обвітрені, смагляві, з пошерхлими од вітру губами (А. Головка). Мокрий сніг бив у лице Василькові, заліплював очі, налазив за комір (М. Коцюбинський).

ЗАНЯТТЯ №36

I БЛОК «Орфографічні навички»

Подвоєння букв на позначення подовжених м'яких приголосних та збігу однакових звуків

Ввічливий, ззаду, віддавна, ззамолоду, осінній, розрісся, численний, блаженний, священний, поораний, Ганна, військкомат, знання, сторіччя, піддаш, знаядь, ніччю, радістю, попідвіконню, ллете, папороттю, памороззю.

II БЛОК «Орфоепічна хвилинка»

безготівкОвий

безперестАнку

буржуазІя

ветеринАрія

III БЛОК «Лексико-граматичне редагування»

в) числівникові:

в1) неправильне утворення форм числівників: Від п'ятидесяти до шести десяти відсотків; семистами, тисячу дев'ятисотий.

в2) неправильне утворення форм числівників у структурі складних слів інших частин мови та відчислівникових утворень: Учора ми відсвяткували п'ятидесятиріччя бабусі, дві треті (=дві третини).

г) займенникові:

г1) неправильне утворення відмінкових форм займенників (крім написання разом, через дефіс): зобов'язаний усим, саме завдяки ньому, на їй була відповідальність.

Г2) неправильне вживання форм їх / їхній: Це була їх помилка.

IV БЛОК «Синтаксичний практикум»

Перебудуйте речення, поставивши при однорідних членах сполучники, і замініть відповідно до цього розділові знаки.

Довженко ніжно любив свою хату, свою матір, свою зачаровану Десну (М. Рильський). Пісня шириться, росте, розливається на вечірніх просторах Дніпра (О. Довженко).

ЗАНЯТТЯ №37

I БЛОК «Орфографічні навички»

Подвоєння букв на позначення подовжених м'яких приголосних та збігу однакових звуків

Віддзеркалювати, безземелля, оббити, ззовні, ранній, піднісся, непримиренний, неказаний, огнений, спечений, ляний, юннат, чуття, роздоріжжя, сторіч, почуттів, міддю, честю, спросоння, ллється, юністю, буквений.

II БЛОК «Орфоепічна хвилинка»

дешевинаА

медикамЕнт

нафтопровІд

начистотУ

III БЛОК «Лексико-граматичне редагування»

синтаксичні – помилки, що спричинені незабезпеченням передбаченої граматичним ладом української мови побудови конструкцій (словосполучень, речень, надфразних єдностей) відповідно до усталених моделей синтаксичних

зв'язків і відношень. Залежно від складності конструкції можуть бути виділені помилки на рівні:

а) словосполучень:

а1) неправильне узгодження: чудова шампунь;

а2.1) неправильне безприйменникове керування: Щиро дякую вас; навчання математиці;

а2.2) неправильне керування, засноване на нетиповому поєднанні іменника з прикметником: Сьогодні я написала двоє листів друзям.

а2.3) неправильне прийменникове керування, засноване на:

а2.3.1) неправильному виборі прийменника: Комітет по захисту прав споживачів; Знуцання над малим бізнесом;

а2.3.2) уживанні одного прийменника в значенні іншого: Реконструкція коштувала біля двадцяти тисяч гривень;

IV БЛОК «Синтаксичний практикум»

Переробіть речення так, щоб у них були узагальнювальні слова.

На узліссі розкинули свої віти дуби, осики, берези.

Цього року добре вродили пшениця, ячмінь, овес, жито.

Україна багата кам'яним вугіллям, золотом, нафтою.

ЗАНЯТТЯ №38

I БЛОК «Орфографічні навички»

Подвоєння букв на позначення подовжених м'яких приголосних та збігу однакових звуків

Роззброїти, віддаль, оббілити, ввічливий, письменний, трясся, нездоланно, ссавці, нескінченний, численний, довгожданий, уміння, піддашся, роздоріж, відкриттів, сіллю, матір'ю, геранню, виллю, навмання, мудрістю.

II БЛОК «Орфоепічна хвилинка»

невитравнИй

неврастенІя

недовідний
широкоплечий
щодобовий

III БЛОК «Лексико-граматичне редагування»

синтаксичні – помилки, що спричинені незабезпеченням передбаченої граматичним ладом української мови побудови конструкцій (словосполучень, речень, надфразних єдностей) відповідно до усталених моделей синтаксичних зв'язків і відношень. Залежно від складності конструкції можуть бути виділені помилки на рівні:

б) простих речень:

б1) неправильна координація підмета й присудка: Ви правильно говорила про це у своєму виступі;

б2) неправильна побудова однорідного ряду: прийшли діти до мене з відрами, лопатами й граблями, з учителькою та завучем школи; Редакція відреагувала як на листи читачів, так і відповіла на телефонні дзвінки.

б3) неправильна побудова речень із дієприслівниковим зворотом: Ідучи до школи, почався дощ;

б4) неправильна побудова речень і дієприкметниковим зворотом (порушення цілісності дієприкметникового звороту): Вражений Валентин словами вчителя, захопився історією своєї країни;

б5) порушення необхідного порядку слів: Колектив редакції «Шевченків край» щиро вітаємо з нагоди виходу в світ десятитисячного номера газети.

IV БЛОК «Синтаксичний практикум»

Проблемні питання. Подумайте, чому в поданих реченнях немає ком, хоч сполучник *і* в кожному з них вжито двічі.

Мамину пісню знають і співають у рідному краї і на чужині. Люблю твій шум і шепіт серед поля і серцем чую силу наливну (А. Малишко). Дощ періцив із самого початку і досі не переставав і не зменшувався.

Чому в першому реченні перед сполучником **та** немає коми, а в другому вона стоїть?

У рідному краї весело співає серце та душа. У чужому краї хоч і не співає, та не забуває.

ЗАНЯТТЯ №39

I БЛОК «Орфографічні навички»

Подвоєння букв на позначення подовжених м'яких приголосних та збігу однакових звуків

Ірраціональний, беззубий, роззичити, беззоряне, відмінний, винісся, старанно, невблаганний, священник, зроблений, овва, військкор, гілля, десятиріччя, сторіч, статей, молодістю, зрання, наллю, узбіччя, первозданний.

II БЛОК «Орфоепічна хвилинка»

Запам'ятати також потрібно слова з подвійним наголосом:

пОмИлка, зАвждИ, назАвждИ, правОпИсний

III БЛОК «Лексико-граматичне редагування»

Однорідні члени речення

З українського фольклору та казок ми дізнаємося про красу природи.

Неправильна побудова конструкцій з однорідними членами речення. Казки – частина українського фольклору.

У картинах, віршах, творах змальовується українська природа.

Поєднання в ряд однорідних членів речення логічно несумісних понять.

IV БЛОК «Синтаксичний практикум»

Літературний редактор. Відредагуйте речення. Поясніть суть помилок.

Хвилюється море і мати за своїх дітей. Мені подобаються пригодницькі кінофільми і слухати сучасну музику. На полях, луках і садках лежить сніг. Узимку я не тільки катаюся на лижах, а й на ковзанах.

ЗАНЯТТЯ №40

I БЛОК «Орфографічні навички»

Зміни приголосних при словотворенні

Паризький, боягузтво, молодецький, чеський, бахмацький, тюркський, солдатський, пропагандистський, сирітський, козаччина, вощина, Парасчин, виборзький, вищій, Словаччина, прикарпатський, прилуцький, дворушник, торішній.

II БЛОК «Орфоепічна хвилинка»

Запам'ятати також потрібно слова з подвійним наголосом:

прОстИЙ, слІзьМИ, рОзбІр, АлфавІт

III БЛОК «Лексико-граматичне редагування»

Знайти у тексті і виправити лексичні помилки.

До його коричневого волосся і коричневих очей чудово пасував костюм, витриманий у коричневих тонах. Навіть сорочка була у нього коричневого кольору, а темно-коричнева краватка мала світло-коричневі скісні полоски. Обличчя було теж загоріле, коричневе, а волосся відбивало коричневим блиском.

IV БЛОК «Синтаксичний практикум»

Літературний редактор. Відредагуйте речення. Поясніть суть помилок.

На шкільному вечері було багато молоді і дівчат. Він добре розуміє і співчуває товаришеві. Мене не тільки цікавлять оповідання, а й вірші. Більш за все я люблю і захоплююся історією України. На полях, лугах і садках лежить сніг. На городі влітку ростуть огірки, помідори, картопля, овочі, квасоля.

ЗАНЯТТЯ №41

I БЛОК «Орфографічні навички»

Зміни приголосних при словотворенні

Запорізький, убозтво, юнацтво, товариський, павлиський, меккський, людський, студентство, заводський, Німеччина, ліщина, Онисьчин, лейпцизький, вужчий, Донеччина, золотоніський, бахмацький, мірошник.

II БЛОК «Орфоепічна хвилинка»

Запам'ятати також потрібно слова з подвійним наголосом:

веснЯнИЙ, доповІДАч, зАвждИ, дОговОру

III БЛОК «Лексико-граматичне редагування»

Відредагувати речення.

Школярам доручили прибирати шкільний двір. Черговий учень чергував у класі. Мій братик подарував моїй мамі квіти. Ми гуляли у футбол. Я повів Дружка гратися у скверик. Мишко кликав мене надвір погратися. На уроці ми гуляли у різні мовні ігри.

IV БЛОК «Синтаксичний практикум»

Літературний редактор. Відредагуйте речення. Поясніть суть помилок.

На півдні вже досягають солодкі апельсини й лимони. Догоряло вогнище й небо над заходом, западала темрява. Вітер гнув тополі, дерева, здіймав і крутив курявою над висохлим полем. Ми відвідали не тільки музей, а й встигли побувати в картинній галереї.

ЗАНЯТТЯ №42

I БЛОК «Орфографічні навички»

Зміни приголосних при словотворенні

Празький, оренбурзький, перекладацький, калуський, багатство, казахський, піщинка, гігантський, комендантський, Туреччина, Мелашин, страсбурзький, ближчий, Хмельниччина, карпатський, калмицький, кременчуцький, рушник.

II БЛОК «Орфоепічна хвилинка»

Запам'ятати також потрібно слова з подвійним наголосом:

перЕстАрок, пОмІлка, прОстИЙ, тАкОж.

III БЛОК «Лексико-граматичне редагування»

Відредагуй речення:

Олеся – сама близька подруга. Шофер міцно тримався за руля. Він являється зразком у поведінці. Ми сьогодні кльово провели час. Баба втупила

в мене свої баньки. Дівки і пацани сьогодні весело провели свій час. У мене сьогодні башка розвалюється.

IV БЛОК «Синтаксичний практикум»

Складіть з поданими словами речення так, щоб кожне слово виступало підметом і звертанням. Спробуйте скласти речення так, щоб їх можна було об'єднати однією тематикою.

Україна, зоря, Київ, земля, вітчизна, матінка, народ, барвінок.

ЗАНЯТТЯ №43

I БЛОК «Орфографічні навички»

Зміни приголосних при словотворенні

Кавказький, ризький, трюкацтво, одеський, латиський, галицький, братство, туристський, агентство, Галичина, Полтавщина, Прісьчин, перемишльський, лодзький, дорожчий, Миколаївщина, Звениго родський, сердешний.

II БЛОК «Орфоепічна хвилинка»

бóвтати, бóдемо, вірші, вільха, віпадок, врóзліт,

III БЛОК «Лексико-граматичне редагування»

Проаналізувати уривки учнівських творчих робіт. Назвати помилки, пов'язані з порушенням норм милозвучності.

Забуто й втрачено. Вчинок, який врятує життя. Сім'я рано залишилась без батька. Земля увібрала у себе. Тільки уночі пригадав. Найбільшу в світі щастя. Біля вогнища увечері. Океанські велетні зробились казкою.

IV БЛОК «Синтаксичний практикум»

Допишіть закінчення у звертаннях і поставте розділові знаки.

О рідна пісн__ знову ти прийшла до матері й до батька – до народу (М. Рильський). Донеччин__ моя ти батьківщин__ тобі любов моя і всі мої чуття!
Ой Мороз__ Морозенк__ ти славний коза__! (Нар. творчість)

ЗАНЯТТЯ №44

I БЛОК «Орфографічні навички»

Зміни приголосних при словотворенні

Острозький, французький, козацтво, птаство, чуваський, чиказький, інтелігентський, людство, громадський, Вінниччина, Київщина, дужчий, гамбурзький, сиракузький, Одещина, брестський, Черкащина, соняшник.

II БЛОК «Орфоепічна хвилинка»

грошей, догмат, донька, дрóва, жéврити, за́гадка,

III БЛОК «Лексико-граматичне редагування»

Проаналізувати уривки учнівських творчих робіт. Назвати помилки, пов'язані з порушенням норм милозвучності.

Допомогти в скрутну хвилину. Наколихатись в збуреному морі. Ці сміливці уміють все. Це надавало запорожцям впевненості в перемозі. Навколо постаті письменника точилась полеміка. Віра в свої можливості. А це – всього потрошку.

IV БЛОК «Синтаксичний практикум»

Запишіть речення, поставте в них розділові знаки. Знайдіть вставні слова і визначте їх групи за значенням.

Совість безумовно невід'ємна риса справжньої людини. Україна на щастя виборола незалежність. На думку Тараса Шевченка потрібно і чужому навчатись, і свого не цуратись. Щоб здобути щастя, необхідно по-перше навчитися мислити по-друге ушляхетнити свої почуття по-третє невтомно творити добро. Вибачте будь ласка за турботу.

ЗАНЯТТЯ №45

I БЛОК «Орфографічні навички»

Правопис суфіксів

Вариво, паливо, жниво, переможець, павутиння, говоріння, сприяння, рішення, піаніст, несказаний, незлічений, суттєвий, нульовий, очікування, ріднесенький, вузесенький, письменник, галуззя, шиття, Прикарпаття.

II БЛОК «Орфоепічна хвилинка»

Замолоду, зозла, кідати, колесо, колія, курятина,

III БЛОК «Лексико-граматичне редагування»

Неправильно утворені форми слів.

Боєць довго лежав знепритомлений. Селекціоністи вивели нові сорти.

Прийшовший чоловік був голодний.

Більш докладніше про це розповіли батькам.

У твоєї сестри новий портфель. Це було в шестидесятих роках.

IV БЛОК «Синтаксичний практикум»

Спишіть тексти, доповнюючи їх вставними словами, словосполученнями чи реченнями. Поставте розділові знаки. Усно визначте групу вставних слів.

Рушник

Рушник ... символізував не тільки естетичні смаки, він завжди був своєрідною візиткою, обличчям оселі та господині. ... по тому, скільки і які були рушники, створювали думку про жінку, її дочок. Він ... характеризував жіночу вправність та майстерність, ... охайність та працьовитість. Вишитий рушник ... створював настрій, формував естетичні смаки, був взірцем людської працьовитості.

ЗАНЯТТЯ №46

I БЛОК «Орфографічні навички»

Правопис суфіксів

Меливо, прядиво, столичок, вихователь, гарбузиння, ходіння, зітхання, вибачення, мільйонний, незлічений, несказаний, дієвий, стильовий,

друкування, добресенький, корінчик, безупинно, законність, картинний, буквений, Полісся.

II БЛОК «Орфоепічна хвилинка»

олень, начинка, підлітковий, по́друга, по́каз,

III БЛОК «Лексико-граматичне редагування»

Помилкове вживання граматичних форм іншомовних слів.

Ми часто ходимо до кіна. Закуплено білу тюль.

У зоопарку ми катались на маленьких понях.

Між водіями таксів відбулась суперечка. Відбулися змагання з боулінга.

Ми проконсультувались із довідковим бюро́м.

IV БЛОК «Синтаксичний практикум»

Перебудуйте подані речення в речення з прямою мовою та словами автора (у різних позиціях). Запишіть ці речення, накресліть схеми і поясніть розділові знаки.

Хтось мухам набрехав, що на чужині краще жити... (Л. Глібов) Прилетіла муха жвава і сказала, що вона лева бачила і сили в світі більшої не зна (Б. Грінченко). Хвалився кіт, що він убрид Дніпро перебрєде.

ЗАНЯТТЯ №47

I БЛОК «Орфографічні навики»

Правопис суфіксів

Печиво, кури́во, кни́жечка, вчи́тель, бобови́ння, на́сіння, гуля́ння, зве́рнення, ра́нній, неоці́нений, незрівня́нний, значенне́вий, сторожо́вий, риштува́ння, милесе́нький, ка́міння, росли́нний, раді́стю, рівни́нний, до́вгожданий, Закарпа́ття.

II БЛОК «Орфоепічна хвилинка»

по́милка, прі́повідка, прі́чип, прі́ятель, ра́зом,

III БЛОК «Лексико-граматичне редагування»

Неправильне вживання особових займенників.

Коли хлопець розмовляв з незнайомим, він йому не повірив.

Ми гордилися їм. На їй було багато прикрас.

IV БЛОК «Синтаксичний практикум»

Розставте пропущені розділові знаки в діалозі.

Грицю Грицю до роботи!

В мене порвані чоботи!

Грицю Грицю до телят!

В мене ніженьки болять!

Грицю Грицю до Марусі!

Зараз зараз, приберуся!

ЗАНЯТТЯ №48

I БЛОК «Орфографічні навички»

Правопис суфіксів

Добриво, морозиво, березина, любитель, бурячиння, горіння, проживання, піднесення, туманний, нескінченний, невблаганний, мовленнєвий, товаришева, риштовання, гарнесенький, південний, стаття, цінний, подорожжю, безмежжя.

II БЛОК «Орфоепічна хвилинка»

решето, ре́міль, рíнковий, рóзвідка, рóсяний,

III БЛОК «Лексико-граматичне редагування»

Неправильне вживання числівника з іменником.

Ми вивчаємо творчість поетів-шестидесятників.

Маршрут обслуговують чотири автобуса. Відстань між станціями— чотири з половиною кілометрів.

Два з половиною дня вирувала хуртовина.

IV БЛОК «Синтаксичний практикум»

Допишіть в діалозі слова автора, розставляючи відповідні розділові знаки.

- Чого це в тебе вся куртка в дірках, Юрко?
- Я з хлопцями грався в різні предмети, мамочко.

- Які предмети?
- Я був швейцарським сиром.

ЗАНЯТТЯ №49

I БЛОК «Орфографічні навички»

Правопис складних слів. Загальні правила правопису складних слів. Складні іменники

Яснозорий, дощомір, всюдихід, профспілковий, краєзнавство, авіаконструктор, міліметр, високо-високо, зроду-віку, давним-давно, вертоліт, кінець кінцем, година-дві, ломикамінь, сторіччя, піваркуша, піввіку, пів-Києва, пів'юрти, гуси-лебеді, екс-чемпіон, норд-вест.

II БЛОК «Орфоепічна хвилинка»

спіна, хаос, царица, немає часу,

III БЛОК «Лексико-граматичне редагування»

Прослухати висловлювання й проаналізувати його щодо відповідності літературним нормам (лексичним, орфоепічним, граматичним, стилістичним тощо):

Подорож у Кавказ тривала дві неділі. Саме найбільше йому хотілося побувати у цих краях. Квитки на проїзд взяли у касі на залізничному вокзалі. Поїзд повинен відходити в чотирнадцять годин. По багатьох причинах ми не змогли зустрітися. Чимало клопотів створювало (завдавало) незнання місцевих говірок.

IV БЛОК «Синтаксичний практикум»

Редагування.

Бабуся промовила, що посиджу, бо втомилася. Мама сказала, що, Олю, дорогою додому не забудь купити хліба. Учителька нагадала, що завтра ви будете садити дерева.

ЗАНЯТТЯ №50

I БЛОК «Орфографічні навички»

Правопис складних слів. Загальні правила правопису складних слів. Складні іменники

Чорногуз, самовчитель, двох'ярусний, міськрада, народознавство, велотрек, радіопередача, дуже-дуже, часто-густо, з діда-прадіда, одним одна, день-два, пароплав, перекотиполе, десятиріччя, козак-сокіл, віце-президент, норд-ост.

II БЛОК «Орфоепічна хвилинка»

цэнтрнер, щіпці, фільга, яловичина.

III БЛОК «Лексико-граматичне редагування»

Прослухати висловлювання й проаналізувати його щодо відповідності літературним нормам (лексичним, орфоепічним, граматичним, стилістичним тощо):

Якщо ми будемо читати твори Сковороди, то побачимо, що одним із провідних мотивів у байках Сковороди являється мотив спорідненої праці. Сковорода з великим захопленням настійно твердив, що праця є природною і необхідною потребою кожної людини. Без праці, не трудячись, людина не може мати радісного щастя й морального задоволення. Кожний член суспільства має працювати за покликанням, виконуючи роботу у відповідності до свого призначення. А це приведе до такого суспільства, де будуть усі рівноправні, рівні, щасливі.

IV БЛОК «Синтаксичний практикум»

Доповніть короткі діалоги, дотримуючись етикетних норм.

- 1) – Оксанко, у тебе чудовий вигляд.
- 2) – Вітаю тебе, Петрику, з днем народження!
- 3) – Радий тебе бачити, Вадиме!
- 4) – Олечко, дуже дякую тобі за допомогу!

ВИСНОВКИ

Використання **пропонованих** завдань на уроках української мови сприяють розвитку мовних та мовленнєвих умінь і навичок учнів, формуванню предметних компетенцій з вивчених розділів мовознавства, запобіганню порушень норм українського літературного мовлення на всіх рівнях мовної системи. За результатами ЗНО упродовж 2017-2018, 2018-2019 років якісний показник складав 80%.

Філологічно здібні учні щорічно беруть активну участь у Всеукраїнських учнівських олімпіадах з української мови та літератури, Міжнародному мовно-літературному конкурсі ім. Т.Г.Шевченка та Міжнародному конкурсі з української мови та літератури ім. П.Яцика, у Всеукраїнській українознавчій грі «Соняшник», у проведенні загальношкільних свят, присвячених Дню рідної мови та української писемності, Шевченківським дням, організують літературні вечори, зустрічі з поетами рідного краю, етнографічні свята.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антоненко-Давидович Б. Як ми говоримо. — К.: Либідь, 1991.
2. Ачилова В.П. Виправляємо помилки в письмових роботах з української мови: навчально-методичний посібник / В.П. Ачилова, О.Л. Ачилова, Т.Ф. Слівкіна. — Сімферополь: АРІАЛ. — 2012. — 40 с.
3. Волкотруб Г. Практична стилістика української мови. Навчальний посібник. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2008. — 256 с.
4. Головащук С. І. Словник-довідник з українського літературного слововживання. — К.: Рідна мова, 2000.
5. Голоскевич Г. Правописний словник. — Нью-Йорк, 1962 (Нью-Йорк-Париж-Сідней-Торонто-Львів, 1994).
6. Гринчишин Д., Капелюшний А., Сербенська О., Терлак З. Словник-довідник з культури української мови. — Львів, 1996.
7. Гриценко Т.Б. Українська мова та культура мовлення. — К., 2005.
8. Дудик П.С. Стилiстика української мови. Навчальний посiбник. — К.: Академiя, 2005. — 368 с.
9. Жовтобрюх В.Ф., Муромцева О.Г. Культура мови вчителя: Курс лекцій. — Харків: 1998.
10. Мацько Л.І., Сидоренко О.М., Мацько О.М. Стилiстика української мови. Підручник. — К.: Вища школа, 2003. — 462 с.
11. Пентилюк М.І. Мовленнєві помилки та принципи їх класифікації. // Українська мова і література в школі, 2003. - № 3. - С. 26-29.
12. Пономарів О.Д. Культура слова: Мовностилістичні поради: Навч. посібник. — К.: Либідь, 2001. — 238 с.
13. Сучасна українська літературна мова / За ред. А.П.Гриценка — К., 2002. — С. 70-76.
14. Сучасна українська літературна мова. Стилiстика. / За редакцією Білодіда І.К. — К.: Наукова думка, 1973. — 588 с.

15. Український правопис / НАН України, Інститут мовознавства ім. О.О. Потебні; Інститут української мови. – К.: Наукова думка, 2002.
16. Шатохіна Т. Підготовка вчителя до спілкування з учнями // Шкільний світ, 2003. – № 7. – С. 3.
17. Ющук І.П. Практикум з правопису української мови. – К.: Освіта, 2002.